

STJEPAN ZDUNIĆ

CRTANKA HRVATSKE KONVERGENCIJE

IZLAGANJE

EIZG-LISTOPAD 2007.

UVODNA NAPOMENA

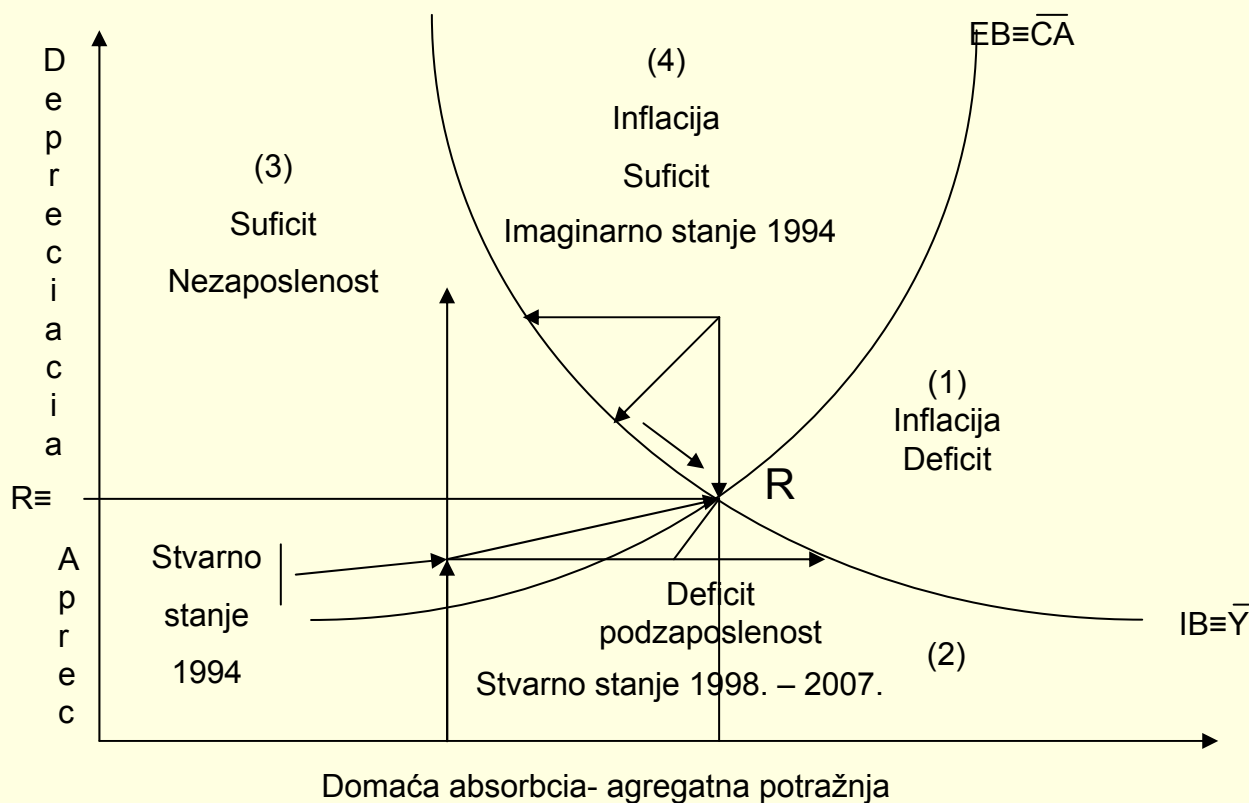
- Maastricht sporazum od 1991. godine utvrđuje nominalne kriterije konvergencije, koje treba ispuniti da bi se moglo pristupiti monetarnoj uniji Europe. Zemlja može pristupiti monetarnoj uniji, ako ispuni zadane uvjete-kriterije konvergencije- u pogledu: stope inflacije; dugoročne kamatne stope; mora pristupiti tečajnom mehanizmu EMS-a; ispuniti kriterij u pogledu tekućeg proračunskog deficita; te kriterij u pogledu ukupnog državnoga duga. Da bi se, pak, pristupilo Europskoj uniji kriteriji su pretežno strukturne i institucionalne naravi. U ovom radu, međutim, baviti ćemo se konvergencijom ekonomskih temelja zemalja novih članica EU usporedo sa Hrvatskom, a ne nominalnim kriterijima Maastrichta u užem smislu. Cilj nam je pokazati, da već funkcionira jedinstveni ekonomski sistem na prostoru Srednje i dijela Istočne Europe te da proizvodi slične razvojne rezultate u **pogledu dinamike i smjera kretanja osnovnih ekonomskih varijabli**. Zatim, cilj nam je pokazati stanovite divergencije u dinamici tih varijabli među tim zemljama.
- Slobodan pristup statističkim serijama Euro-stata, OECD-a, kao i uvjetni pristup serijama WIIW-a, omogućio je ovu analizu. Korištenjem serija, koje su po opisu rezultata lako raspoznatljive, moguće je i repliciranje iznesenih rezultata pomoću nekoga od poznatih programskih paketa. Naša analiza je urađena pomoću programskih paketa EXCEL-a i EViews-a.
- U nastavku se po utvrđenom sadržaju daju rezultati istraživanja.

I. TEORETSKI PRISTUP I OSNOVNE POSTAVKE

- **MODEL NACIONALNE EKONOMIJE ŠEZDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA**
- **MODEL NACIONALNE EKONOMIJE U UVJETIMA FIKSNOGA TEČAJA I POTPUNE LIBERALIZACIJE TOKOVA KAPITALA**
- **MJERA SLIČNOSTI I RAZLIKA SISTEMA I POLITIKA VALUTNIH TEČAJEVA**
- **REALNI TEČAJ I LIBERALIZACIJA TOKOVA KAPITALA**
- **HRVATSKI DUGOROČNI OČIŠĆENI TREND REALNOG TEČAJA**
- **KONZULTACIJE SA MMF-om IMAJU KRATKOROČAN KARAKTER SA DUGOROČNOM DJELOTVORNOŠĆU**
- **PANEL ANALIZA POVEZANOSTI ERDI_a, TE RASTA UDJELA UVOZA ROBE I VANJSKOGA DUGA U BDP_u**

MODEL NACIONALNE EKONOMIJE ŠEZDESETIH GODINA 20.STOLJEĆA

UNUTARNJA I VANJSKA RAVNOTEŽA – SWANOV DIAGRAM

$$CA = Y - A = X - M$$

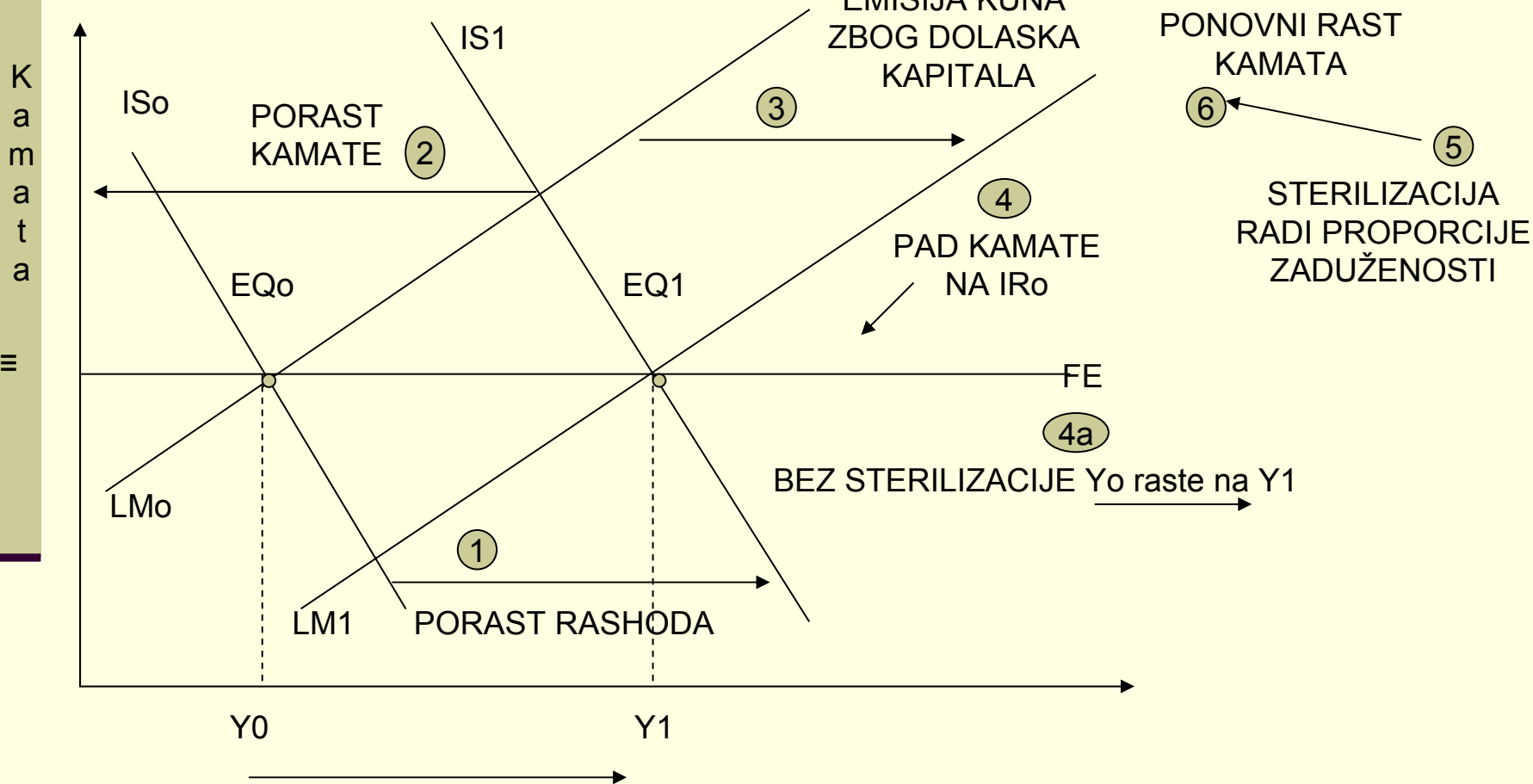
EB → Eksterna ravnoteža

IB → Interna ravnoteža

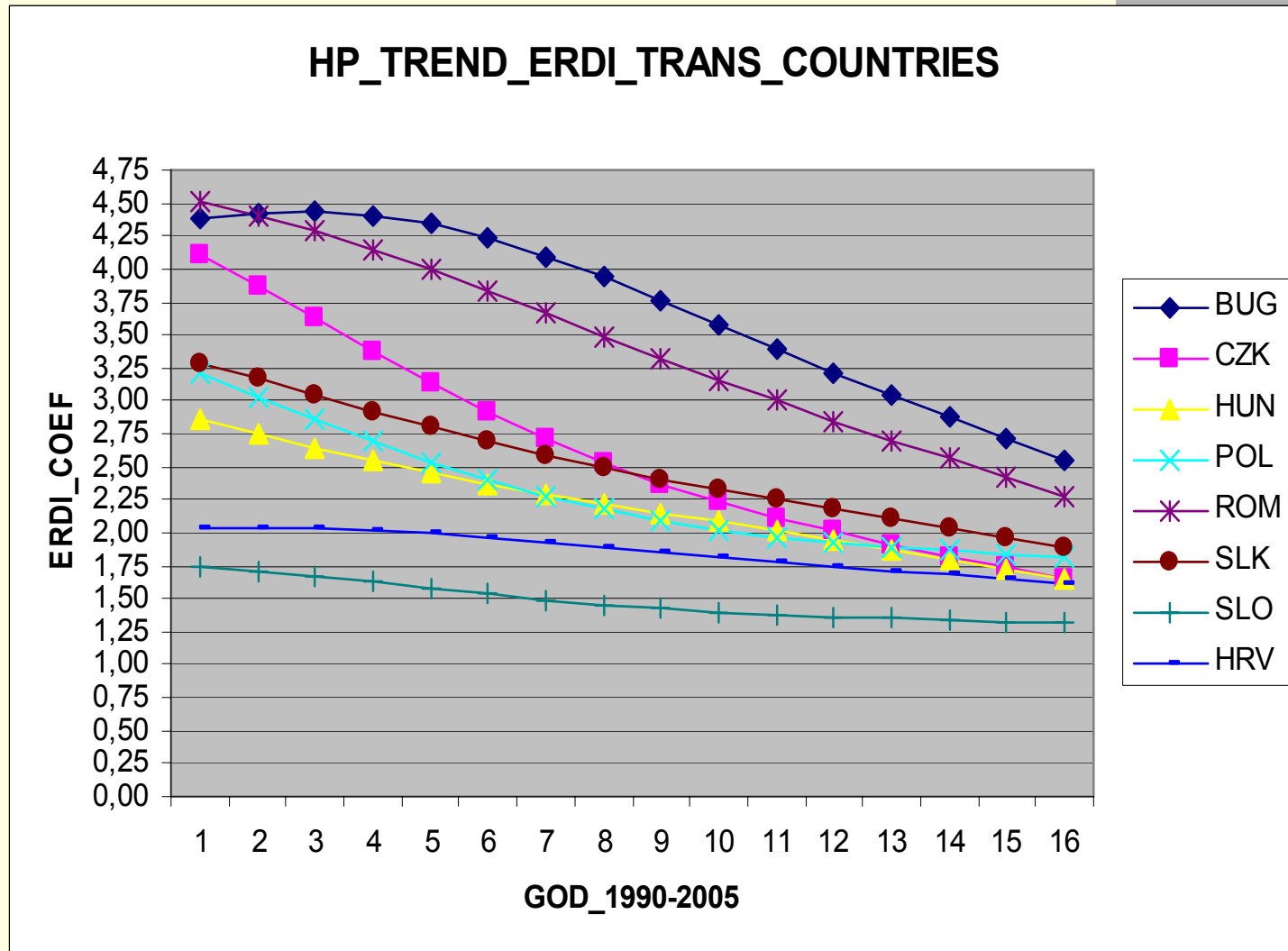
A → Domaća absorbcia

MODEL NACIONALNE EKONOMIJE U UVJETIMA FIKSNOGA TEČAJA I POTPUNE LIBERALIZACIJE TOKOVA KAPITALA

FISKALNA POLITIKA U MUNDELL-FLEMING MODELU

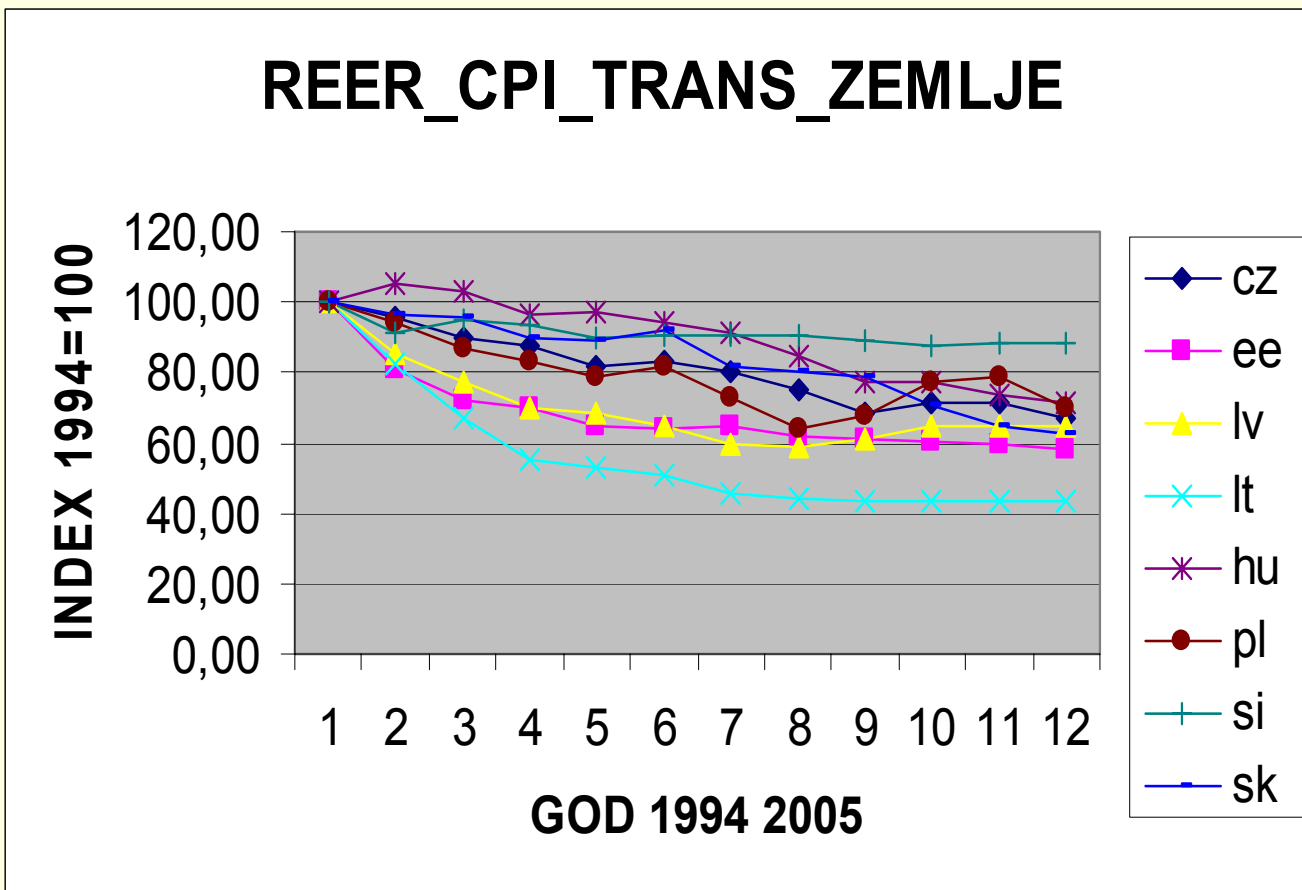

ERDI - KAO MJERA SLIČNOSTI I RAZLIKA SISTEMA I POLITIKA TEČAJA

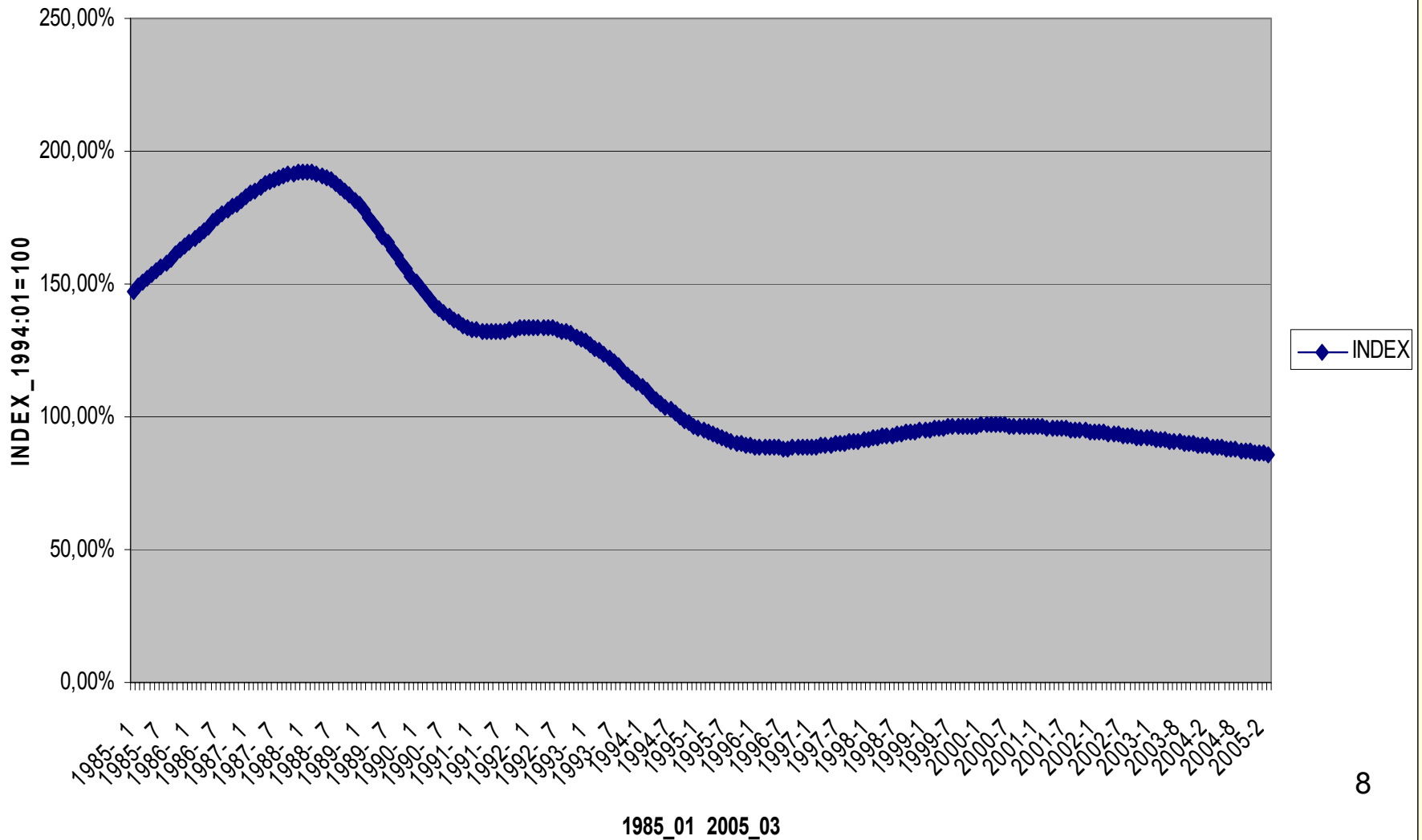
REALNI TEČAJ TRANZICIJSKIH ZEMALJA POKAZUJE REZULTATE LIBERALIZACIJE TOKOVA KAPITALA I STABILIZACIJE

-INDEKSI 1994.=100-

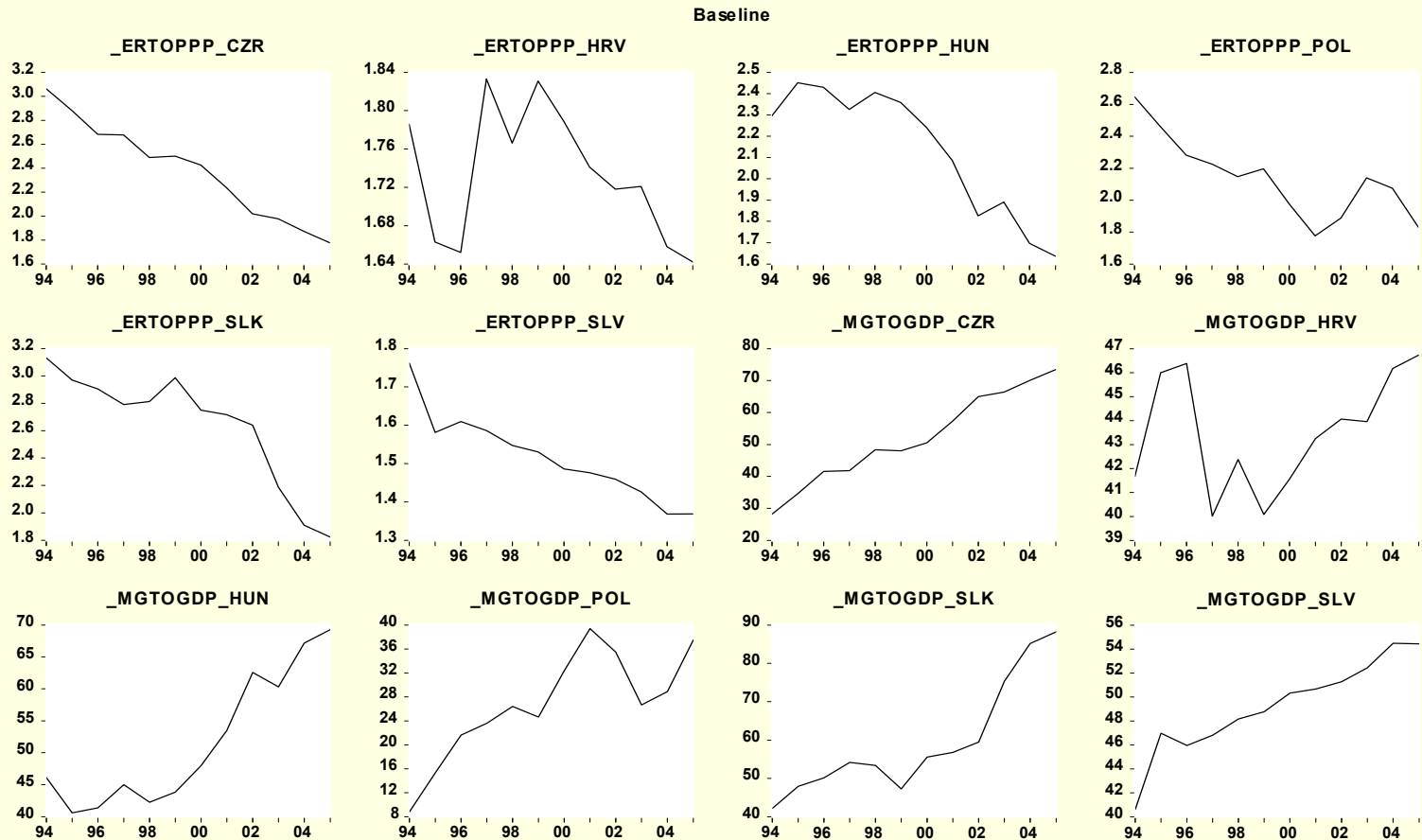

HRVATSKI DUGOROČNI OČIŠĆENI TREND REALNOG TEČAJA PREMA EURU (DEM)

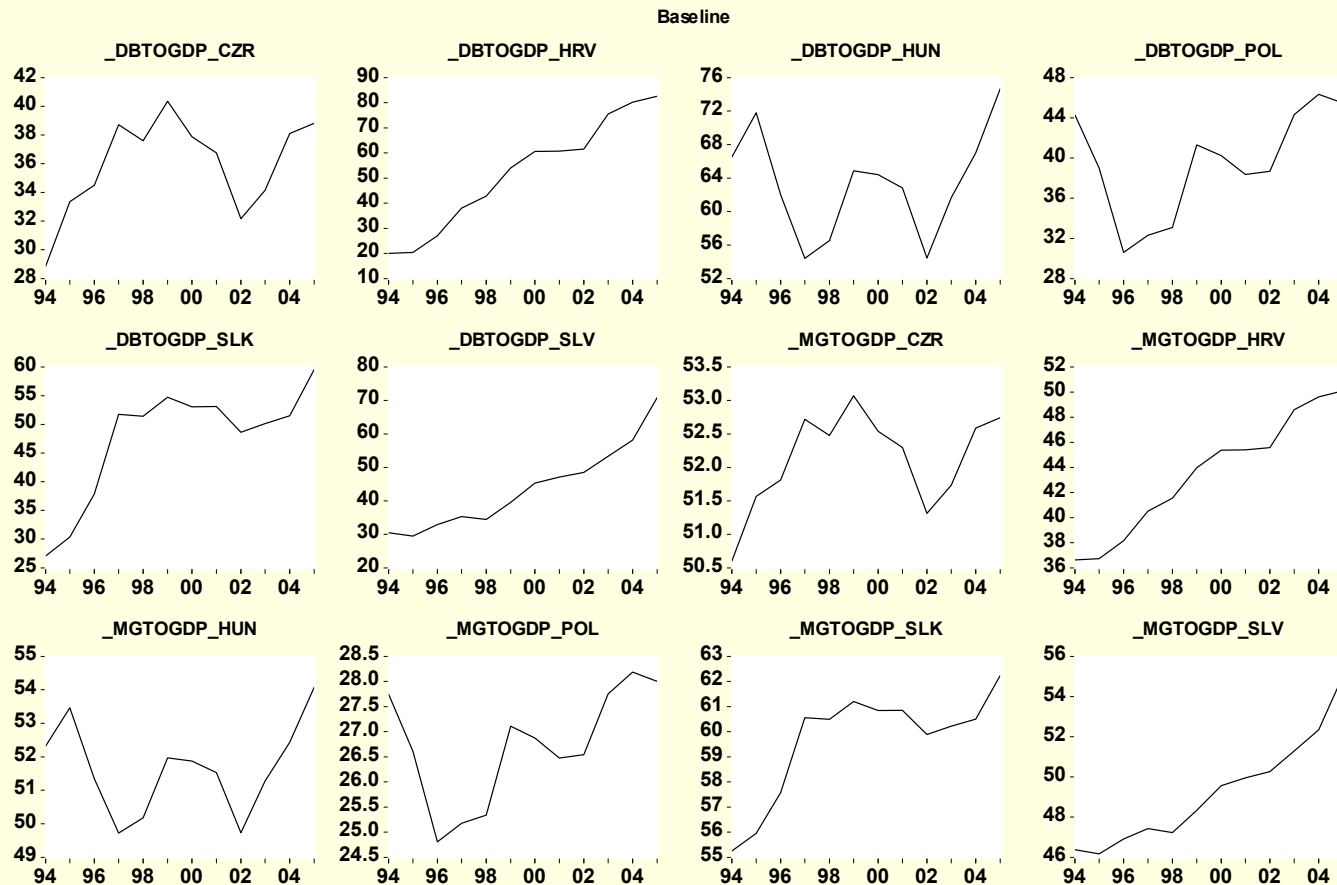
HP_TREND_INDEX

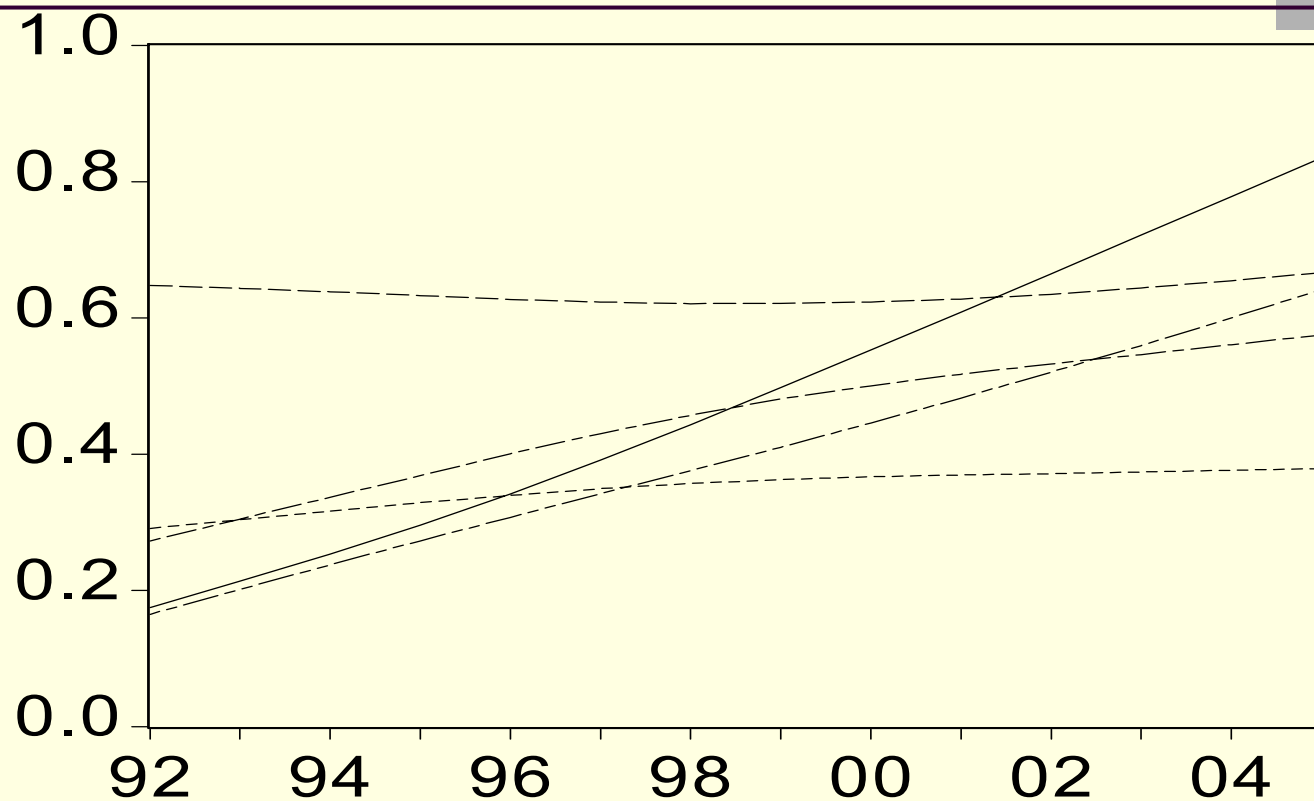
PANEL MODEL POVEZANOSTI ERDI_a I UDJELA UVOZA U BDP_u OBJAŠNJAVA ULOGU LIBERALIZACIJE VANJSKOTRGOVINSKOGA SISTEMA I PLATNE BILANCE U FORMIRANJU VANJSKOGA BRUTO DUGA TRANZICIJSKIH ZEMALJA

PANEL MODEL UDJELA VANJSKOG BRUTO DUGA I UVOZA ROBE U BDP_u TRANZICIJSKIH ZEMALJA

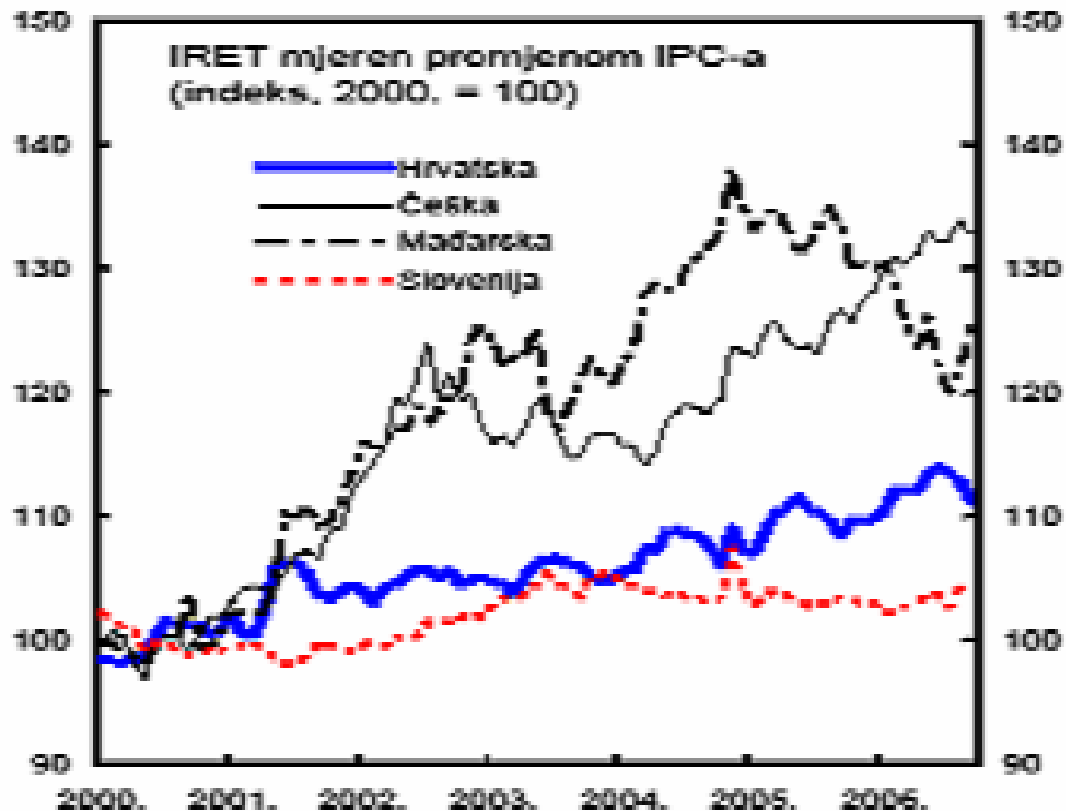

OČIŠĆENI TREND UDJELA BRUTO EKSTERNOG DUGA U GDP-U UPOREDIVIH TRANZICIJSKIH ZEMALJA

— COEF_CRO_HPT -·-·- COEF_SLK_HPT
····· COEF_CZR_HPT - - - COEF_SLV_HPT
- - - COEF_HUN_HPT

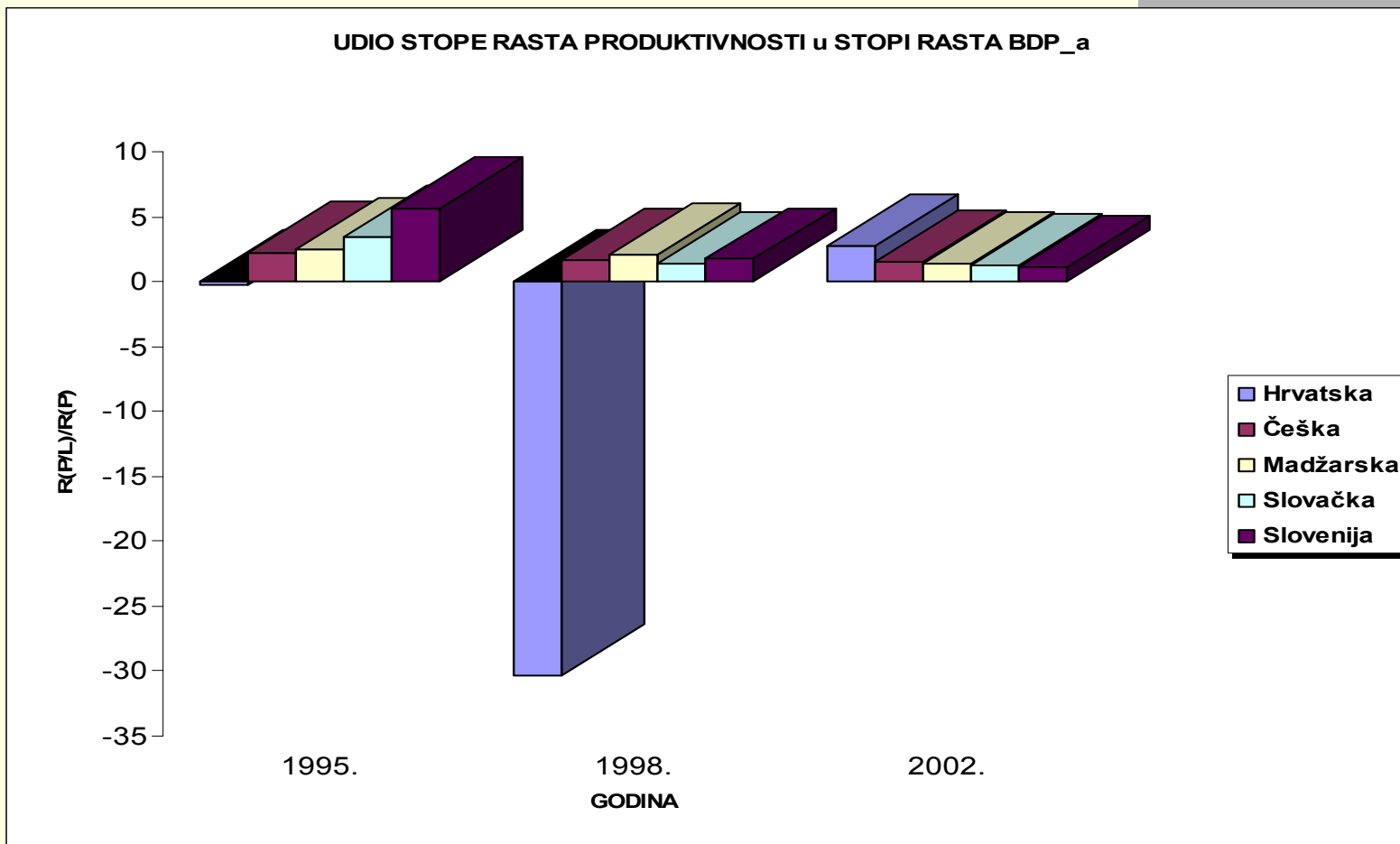
KONZULTACIJE SA MMF_om IMAJU KRATKOROČAN KARAKTER

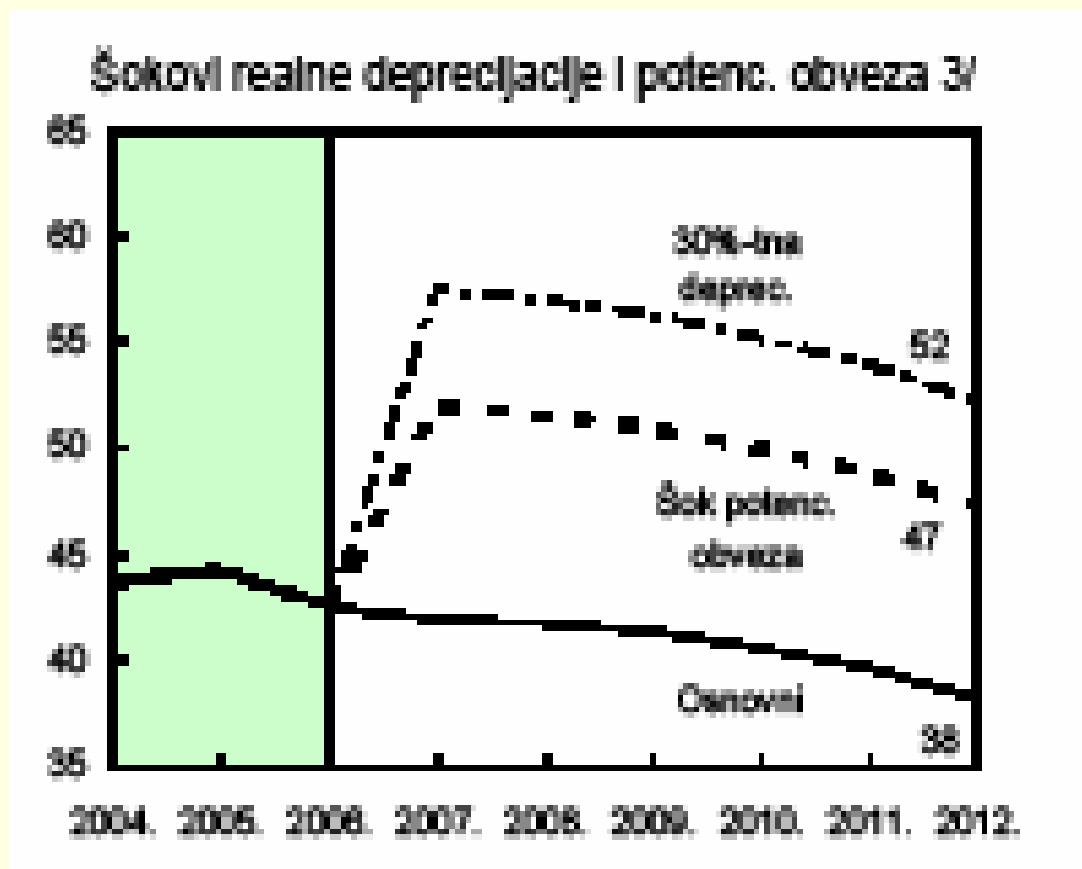
II. OBILJEŽJA I UČINAK PROCESA KONVERGENCIJE TRANZICIJSKIH ZEMALJA

- **PRODUKTIVNOST JE OSNOVNI FAKTOR PRILAGOĐAVANJA**
- **EVENTUALNA PROMJENA MONETARNO-TEČAJNE POLITIKE NE NALAZI ABSORBCIJSKI MEHANIZAM, KOJI BI JE PODRŽAO**
- **FLEKSIBILIZACIJA TRŽIŠTA RADA I FISKALNI SISTEM SU NAJVAŽNIJI ABSORBERI KONVERGENCIJSKIH ŠOKOVA**
- **DUGOROČNA REZISTENCIJA BRUTO NADNICA U TEKUĆIM EUR-ima (kao i po kupovnoj snazi!) OGRANIČAVA EFIKASNOST FLEKSIBILIZACIJE TRŽIŠTA RADA**
- **STOPE RASTA MJESEČNIH BRUTO PLAĆA PO KUPOVNOJ SNAZI SVIH UPOREDIVIH ZEMALJA, OSIM HRVATSKE, JOŠ UVIJEK SU RASTUĆE**
- **PROPORCIJE RASPODJELE I POTROŠNJE: KRETANJE UDJELA FINALNE POTROŠNJE (KUĆANSTAVA) U BDP-u POKAZUJE FAZNI KARAKTER KONVERGENCIJE TRANZICIJSKIH ZEMALJA, TE UTJECAJ GLOBALIZACIJE NA FINALNU POTROŠNJU KUĆANSTAVA RAZVIJENIH ZEMALJA**

UDIO STOPE RASTA PRODUKTIVNOSTI U STOPI RASTA BDP_a

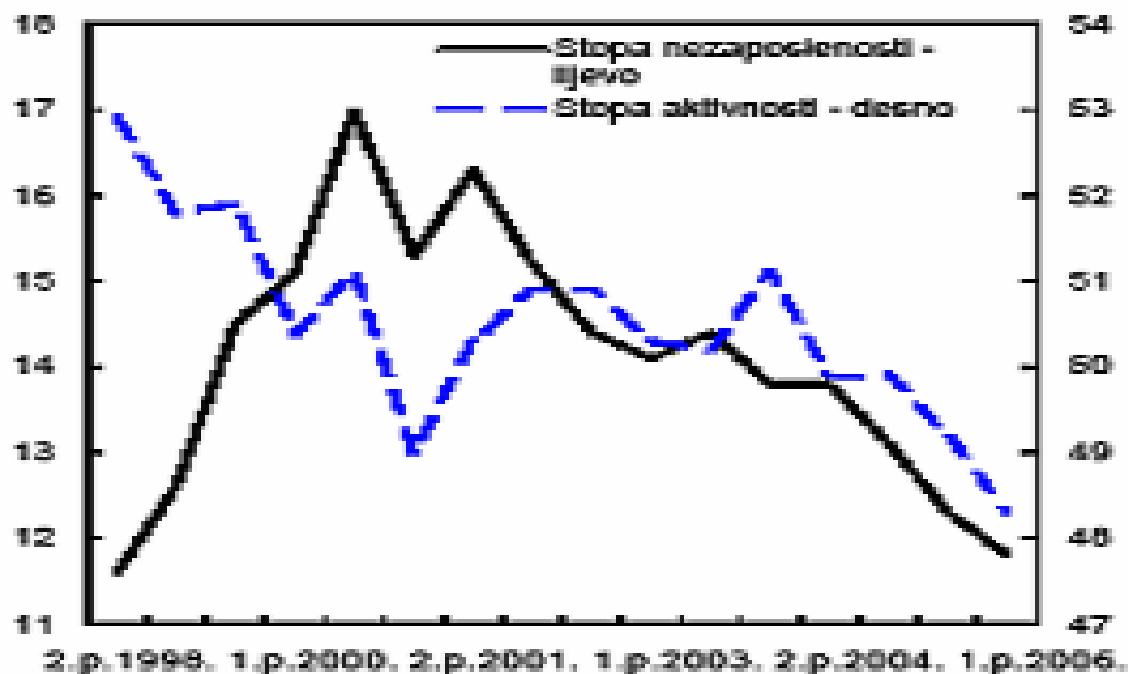

EVENTUALNA PROMJENA MONETARNO-TEČAJNE POLITIKE NE NALAZI ABSORBCIJSKI MEHANIZAM, KOJI BI JE PODRŽAO

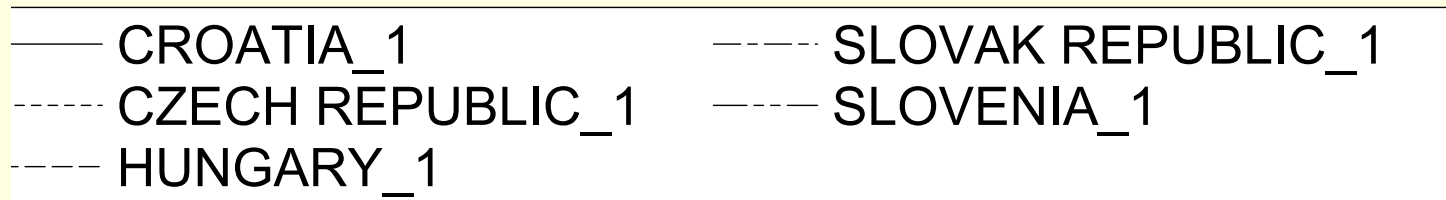
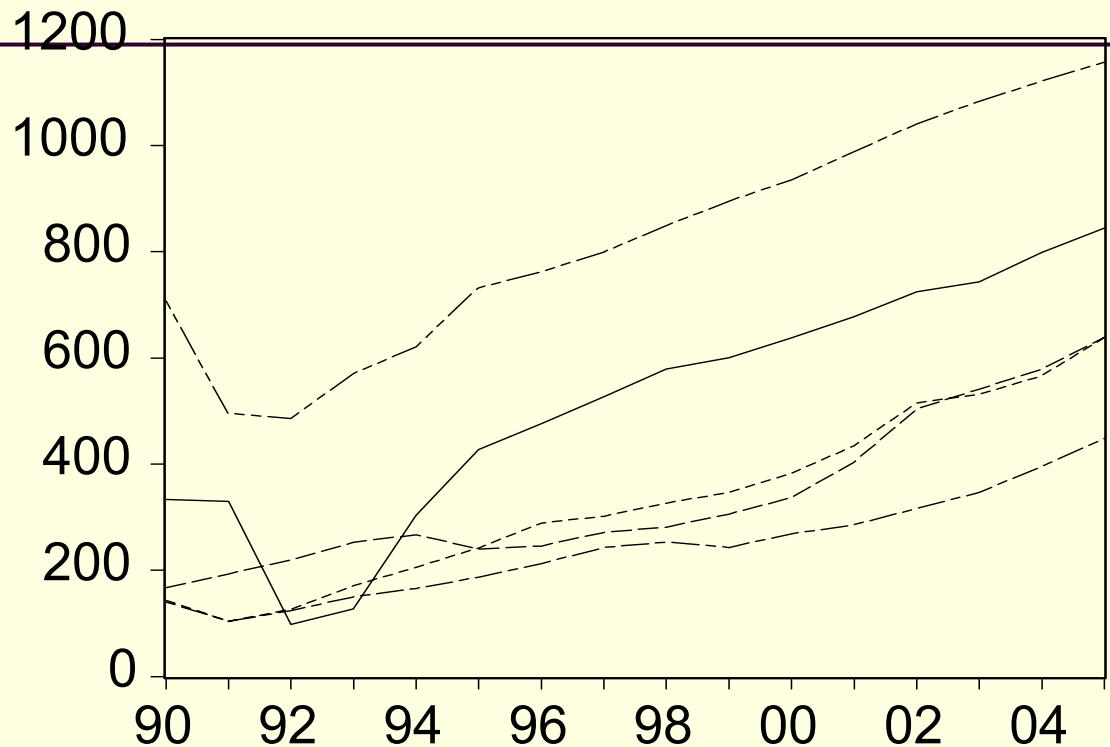

FLEKSIBILIZACIJA TRŽIŠTA RADA I FISKALNI SISTEM SU NAJVAŽNIJI ABSORBERI KONVERGENCIJSKIH ŠOKOVA

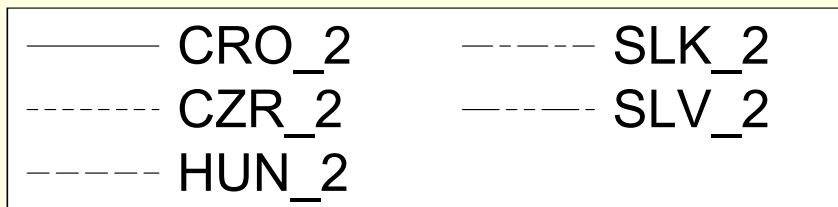
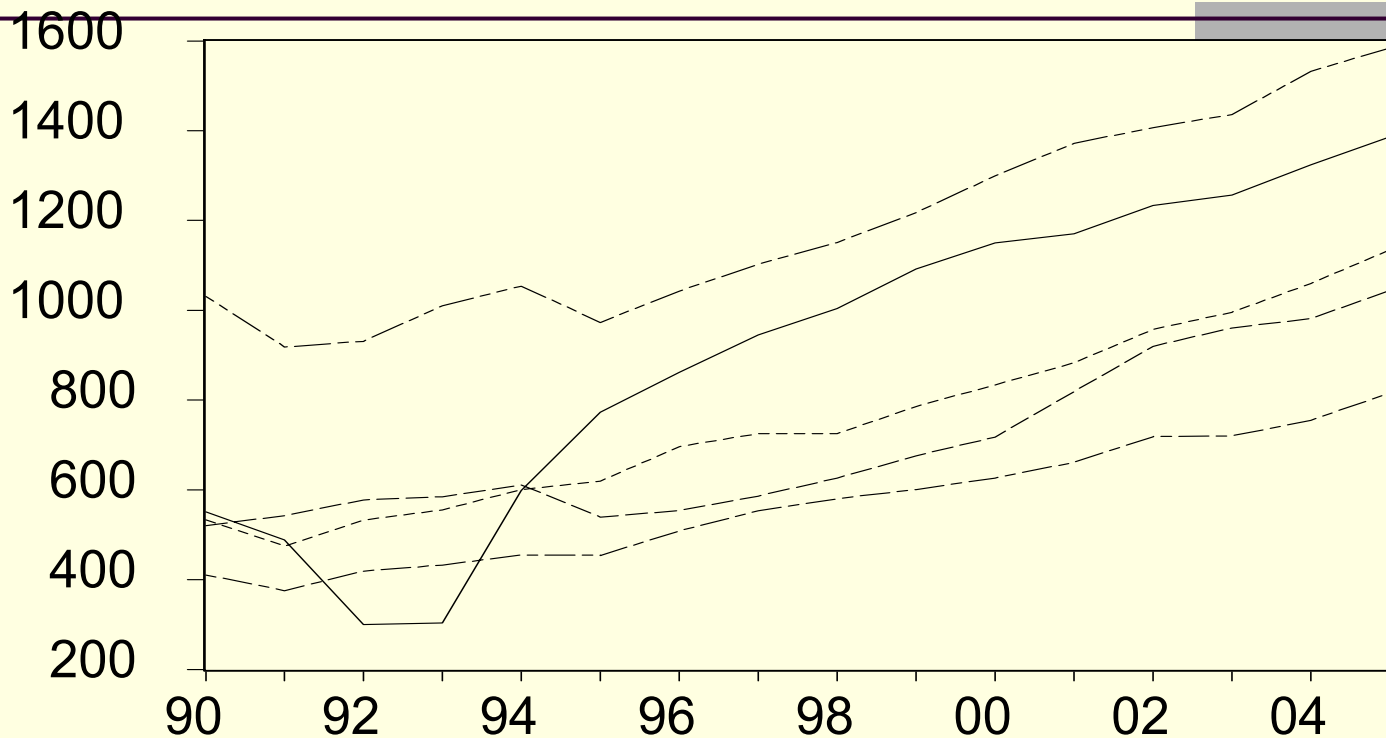
... ali trend pada stope aktivnosti (radna snaga kao postotak radno sposobnog stanovništva) zabrinjava.

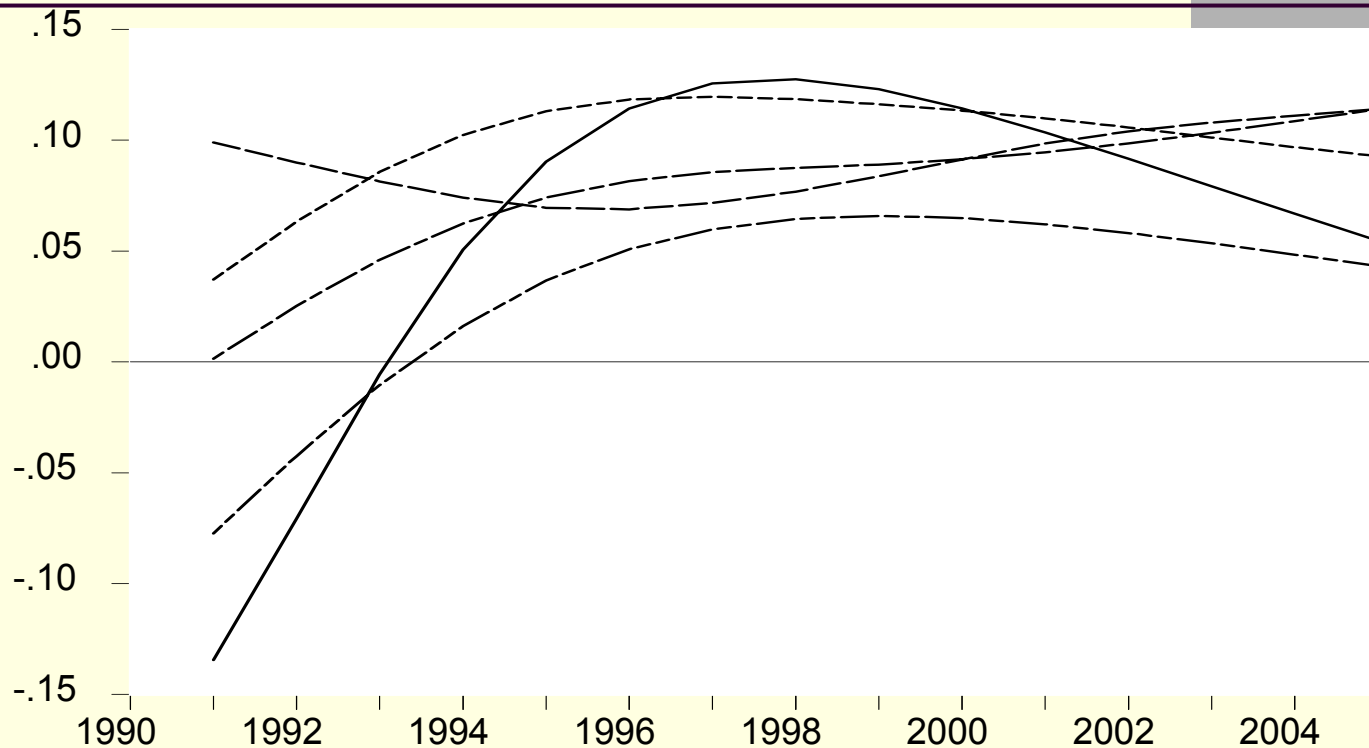
UNATOČ USPJEŠNOJ FLEKSIBILIZACIJI TRŽIŠTA RADA, BRUTO NADNICE U TEKUĆIM EURO-ima POKAZUJU DUGOROČNU REZISTENCIJU

UNATOČ USPJEŠNOJ FLEKSIBILIZACIJI TRŽIŠTA RADA, BRUTO NADNICE U PPP EURO-ma POKAZUJU DUGOROČNU REZISTENCIJU

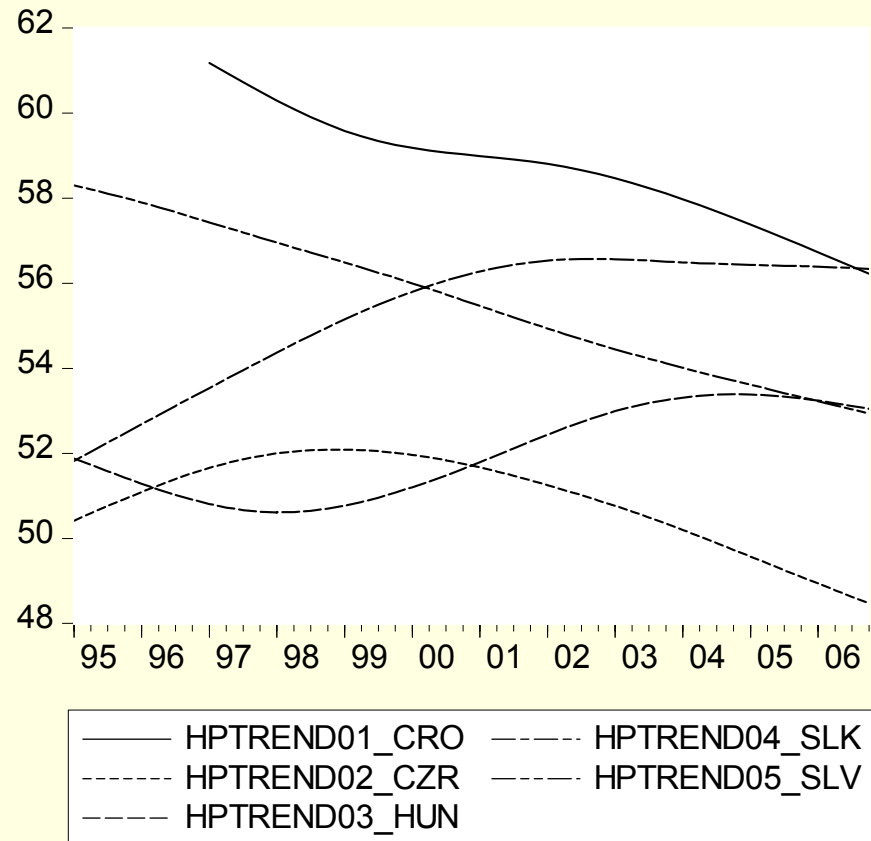

HP-TREND STOPA RASTA MJESEČNIH BRUTO NADNICA U TEKUĆIM EURO -ima

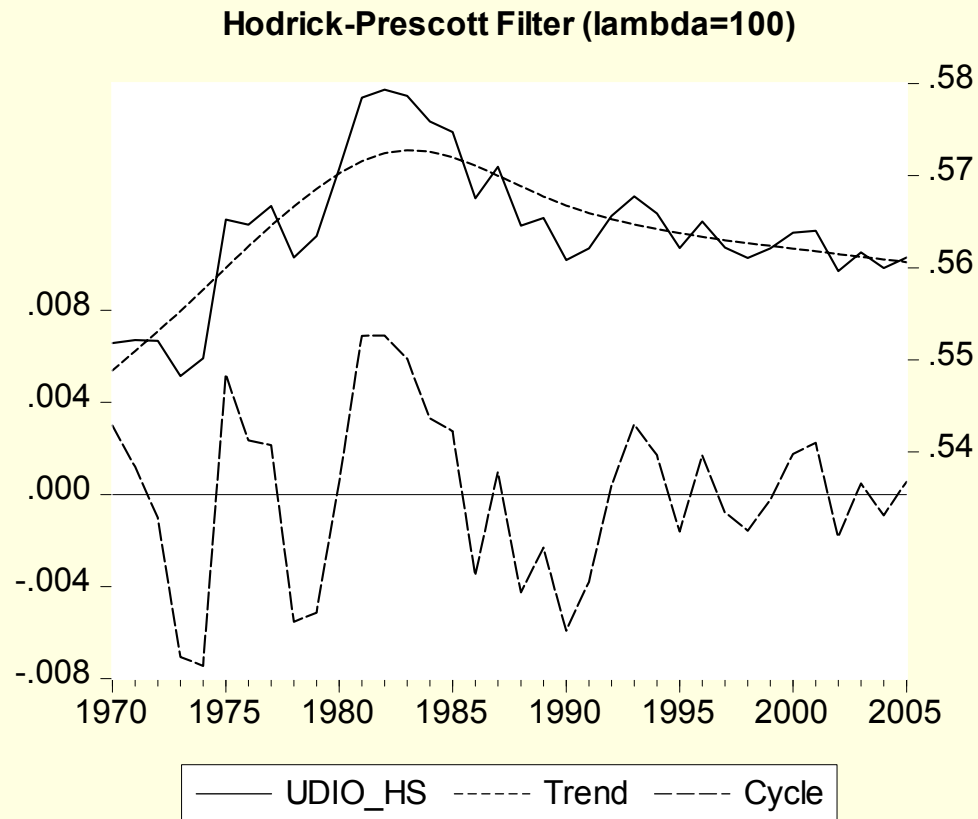

— HPTREND01_DL_CRO
- - - HPTREND01_DL_CZR
- · - · - HPTREND01_DL_HUN
- - - - HPTREND01_DL_SLK
- - - - HPTREND01_DL_SLV

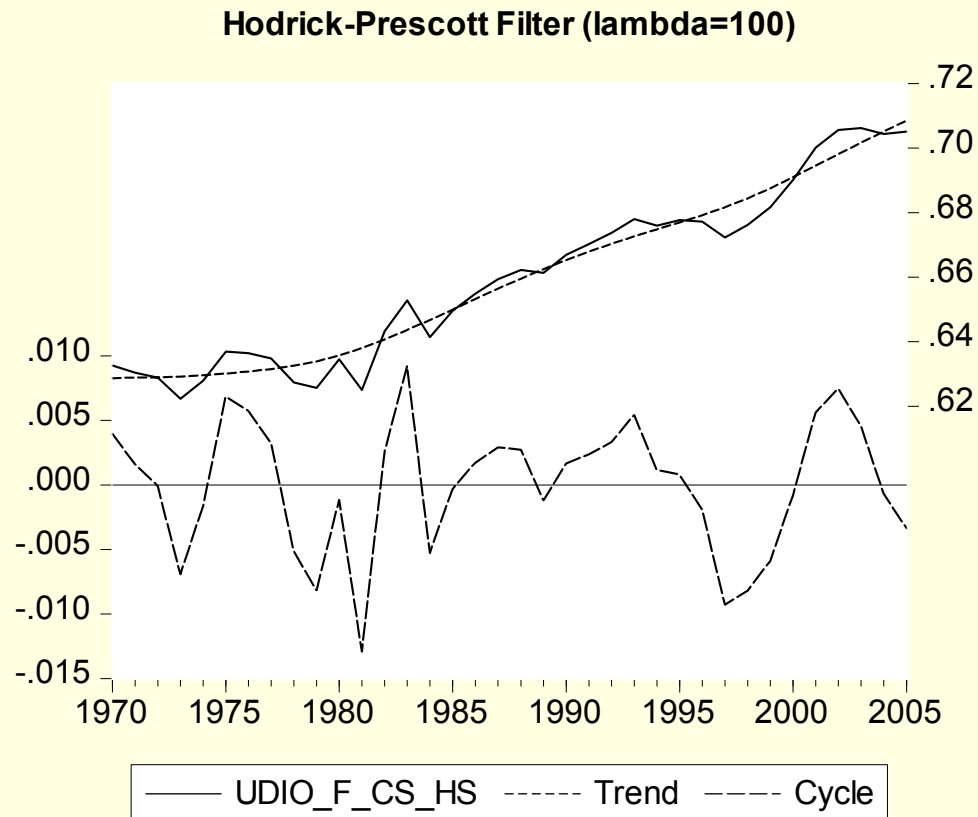
UDIO POTROŠNJE KUĆANSTAVA U BDP-u TRANZICIJSKIH ZEMALJA KREĆE SE PO RAZLIČITIM STAZAMA

UDIO KUĆANSTAVA EURO ZONE U UKUPNOJ FINALNOJ POTROŠNJI JASNO POKAZUJE UTJECAJ GLOBALIZACIJE

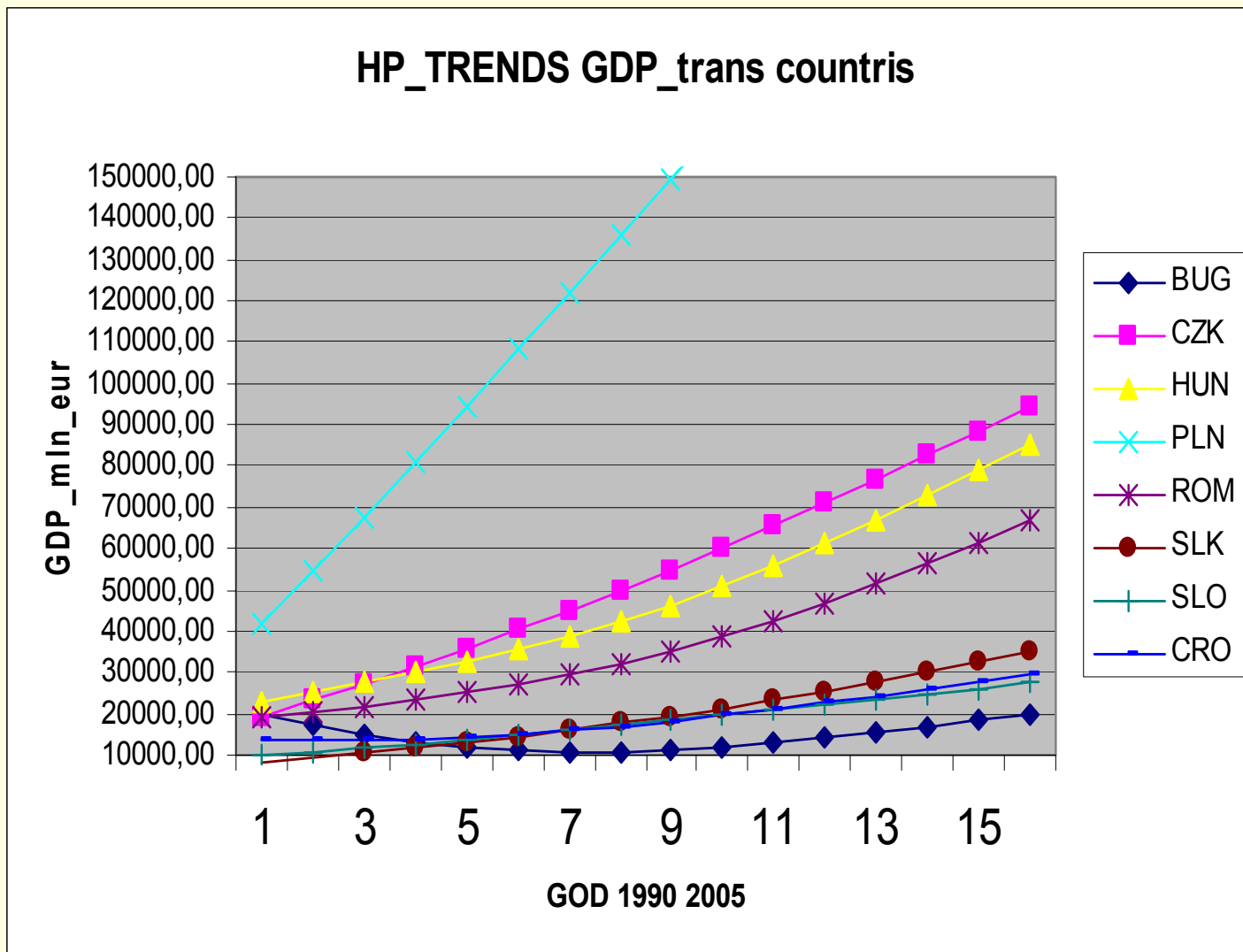
UDIO POTROŠNJE KUĆANSTAVA USA U BDP-u POKAZUJE SPECIFIČAN POLOŽAJ TE ZEMLJE U GLOBALIZIRANOM EKONOMSKOM SISTEMU

III. UČINAK TRANZICIJSKIH STRATEGIJA U TERMINIMA RASTA BDP-a, DEFICITA PRORAČUNA I PLATNE BILANCE, TE VANJSKOGA DUGA

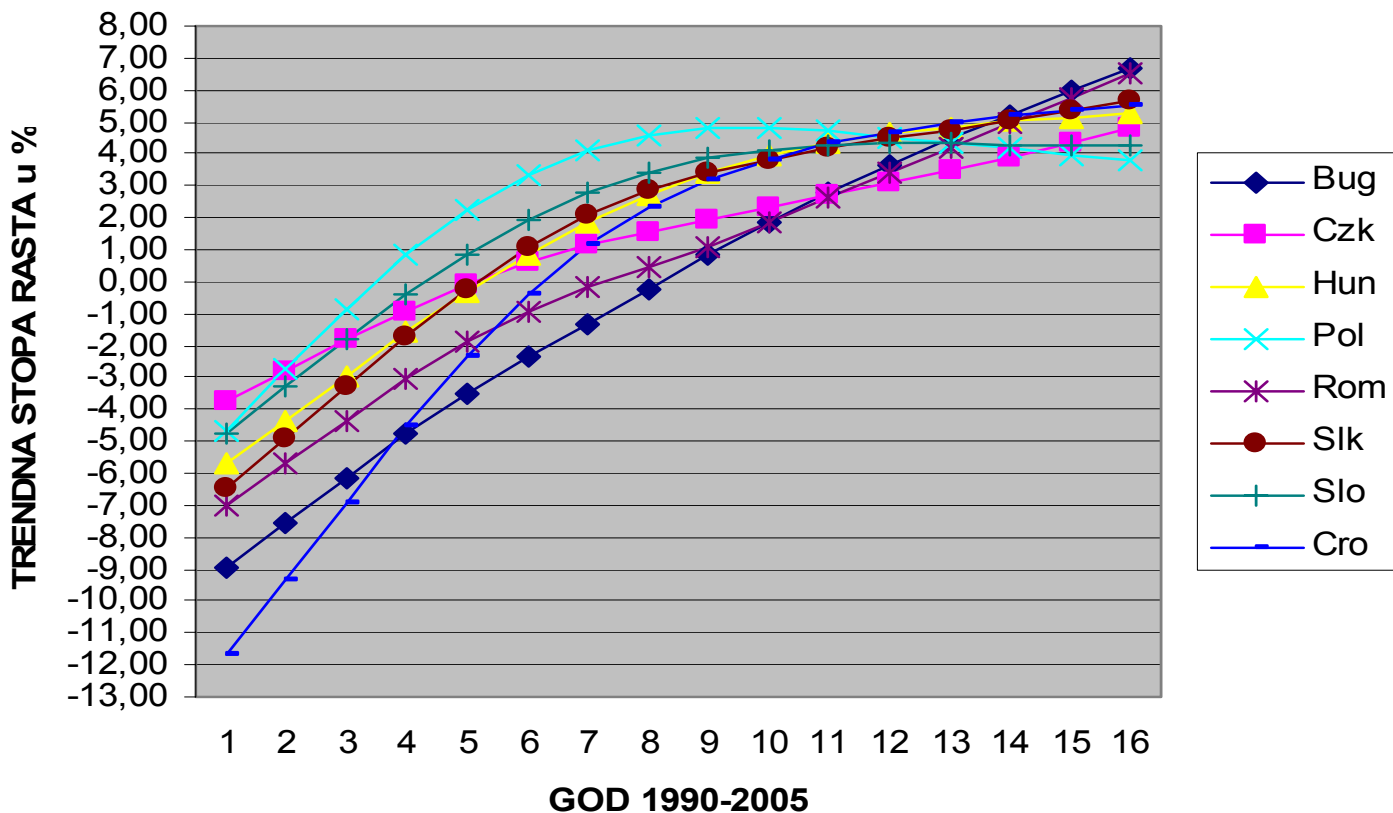
- **OČIŠĆENI TRENDovi RASTA BDP_a SVIH TRANZICIJSKIH ZEMALJA U POSLJEDNJEM DESETLJEĆU SU RASTUĆI**
- **OČIŠĆENI TRENDovi REALNIH STOPA RASTA BDP_a SVIH TRANZICIJSKIH ZEMALJA POKAZUJU VRLO SLIČNĀ KRETANJA – IZ POČETNIH NEGATIVNIH STOPA UŠLE SU U FAZU RASTUĆIH A ZATIM SMIRUJUĆIH POZITIVNIH STOPA**
- **OČIŠĆENI TRENDovi DEFICITA PRORAČUNA_1 I DEFICITA TEKUĆEG RAČUNA_2**
- **ODSTUPANJA OD OČIŠĆENIH TRENDova SE KOD SVIH ZEMALJA SUZUJU I SMIRUJU**
- **HRVATSKI DEFICITI SE STABILIZIRAJU NA PRILIČNOJ DUBINI**
- **SREDNJEROČNI TRENDovi DEFICITA TEKUĆE BILANCE I PRORAČUNA HRVATSKE**
- **OČIŠĆENI TREND KRETANJA BRUTO DUGA HRVATSKE**
- **ODSTUPANJA OKO OČIŠĆENIH TRENDova SVE SU MIRNIJA TE SU POSTUPNO POSTALA ISTOSMJERNA KOD SVIH ZEMALJA**

OČIŠĆENI TREND OVI RASTA BDP_a SVIH TRANZICIJSKIH ZEMALJA U POSLEDNJEM DESETLJEĆU SU RASTUĆI -TEK PRVA FAZA DUGOROČNOGA CIKLUSA-

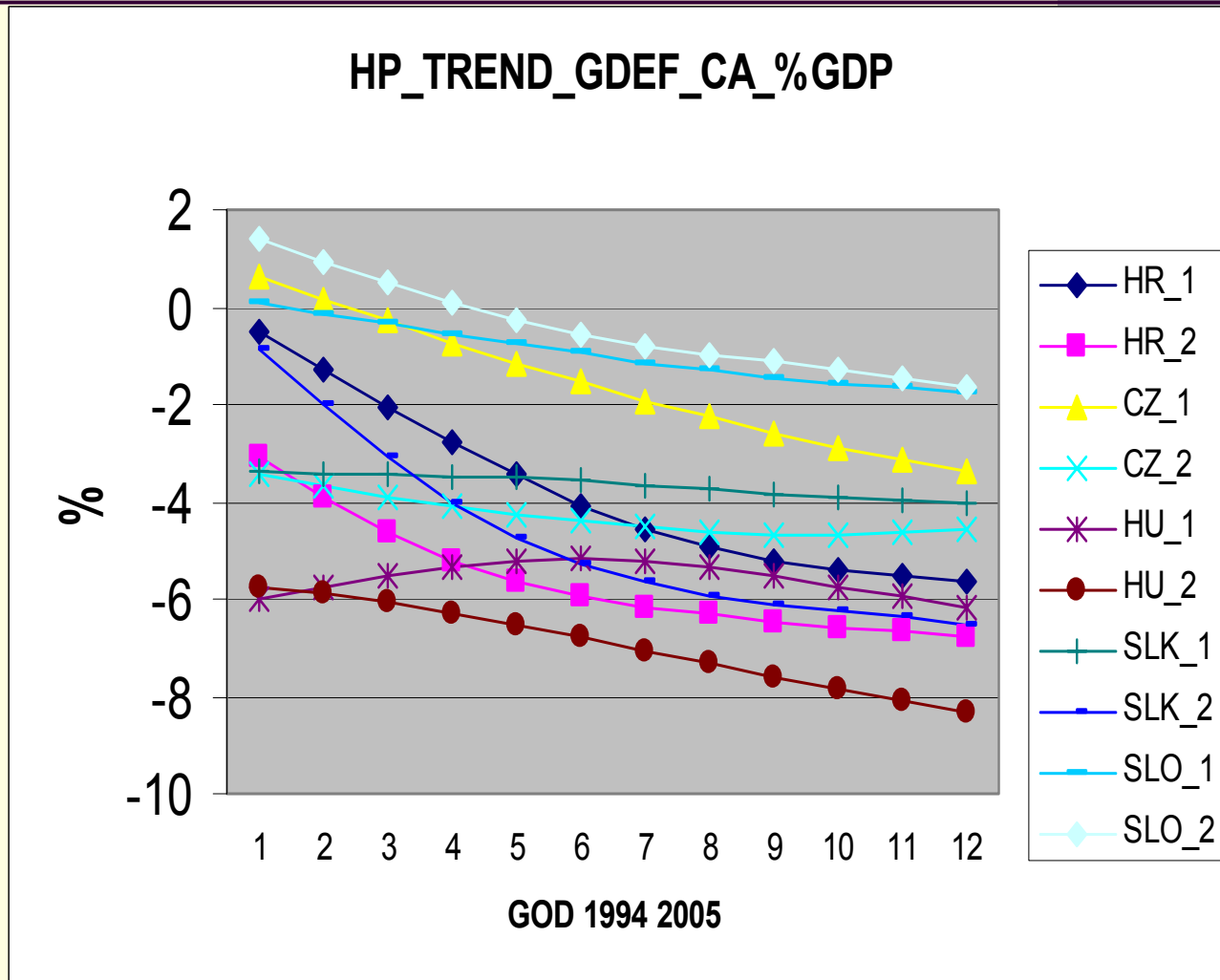
OČIŠĆENI TRENDVI REALNIH STOPA RASTA BDP_a SVIH TRANZICIJSKIH ZEMALJA POKAZUJU VRLO SLIČNA KRETANJA – IZ POČETNIH NEGATIVNIH STOPA UŠLE SU U FAZU RASTUĆIH A ZATIM SMIRUJUĆIH POZITIVNIH STOPA

HP_TREND_STOPA RASTA

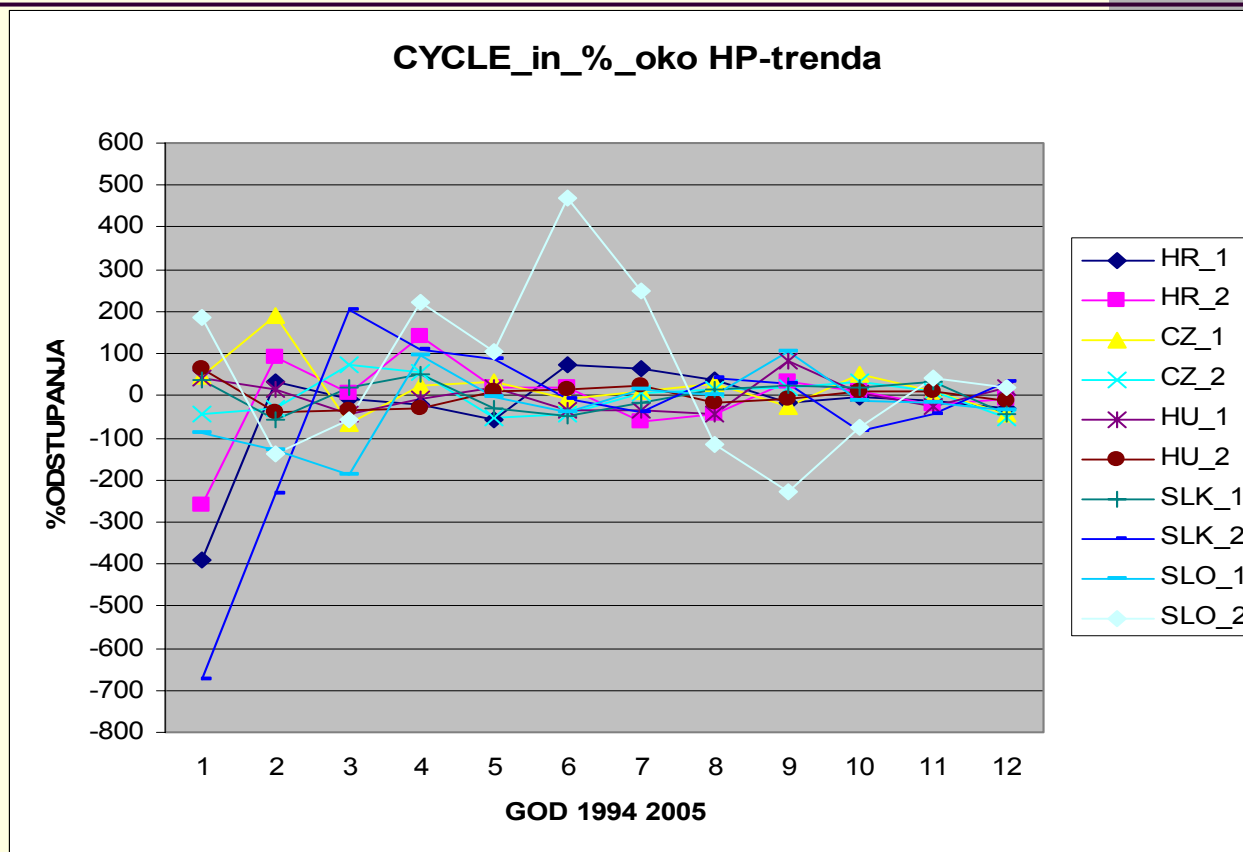

Očišćeni trendovi deficita proračuna_1 i deficita tekućeg

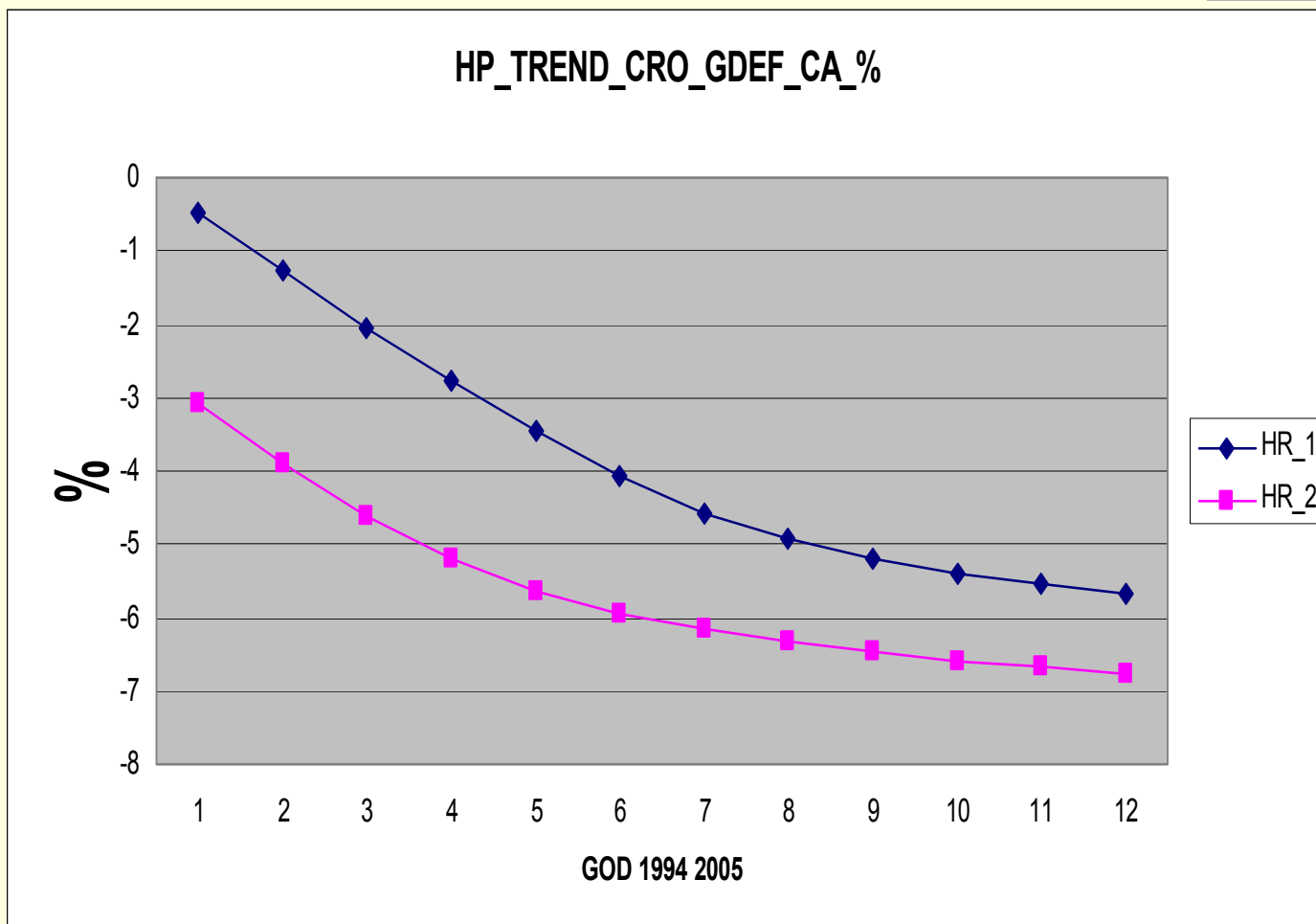
računa_2

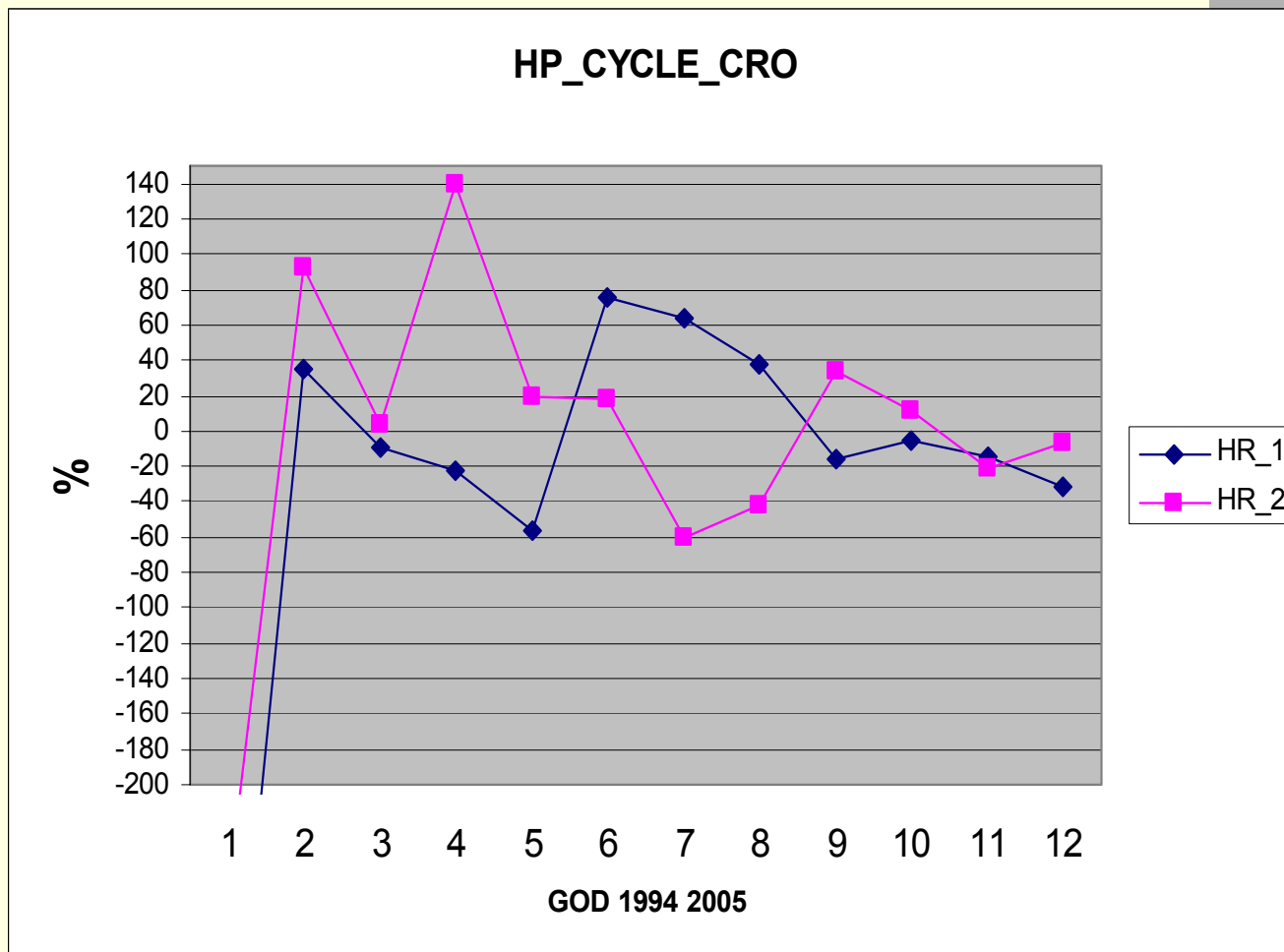
ODSTUPANJA OD OČIŠĆENIH TRENDOVA SE KOD SVIH ZEMALJA SUZUJU I SMIRUJU -DEFICITI POSTAJU STABILNI I DUBOKI-

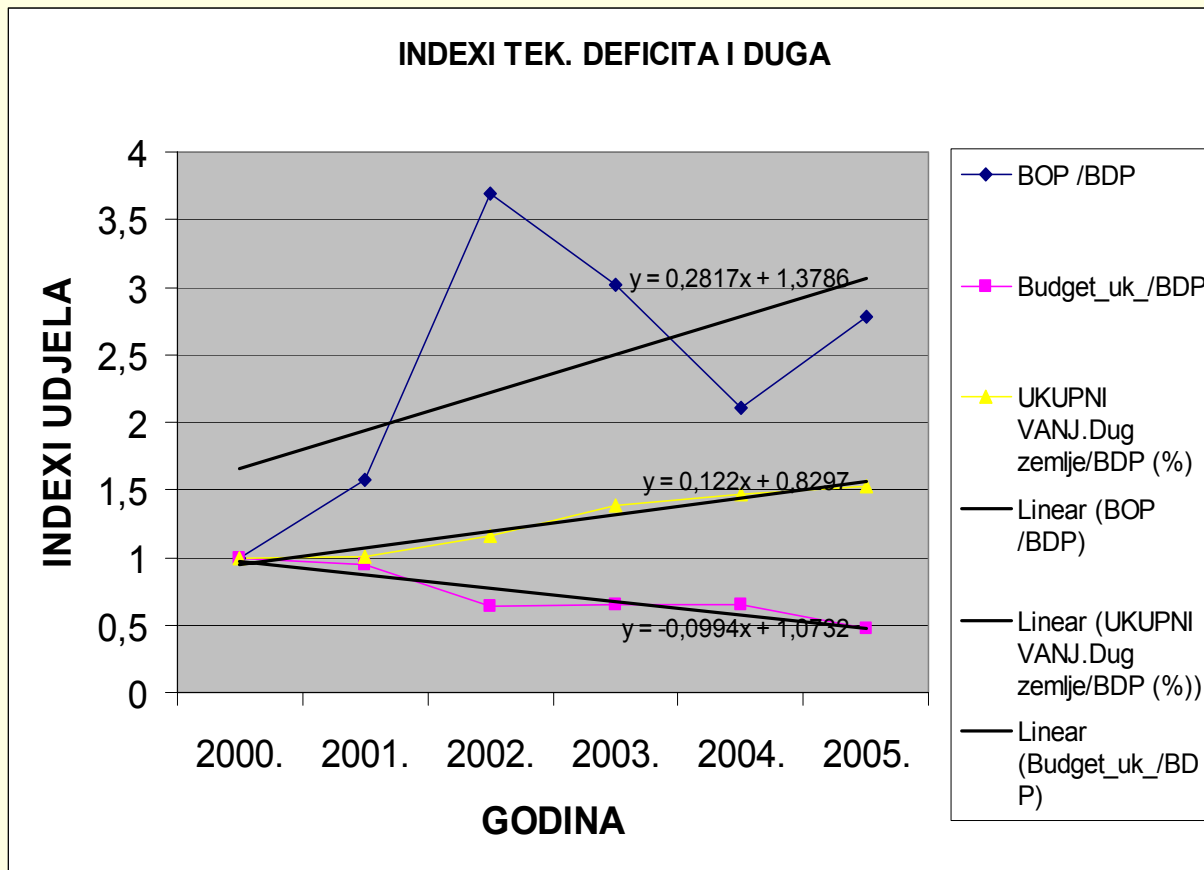
HRVATSKI DEFICITI SE STABILIZIRAJU NA PRILIČNOJ DUBINI

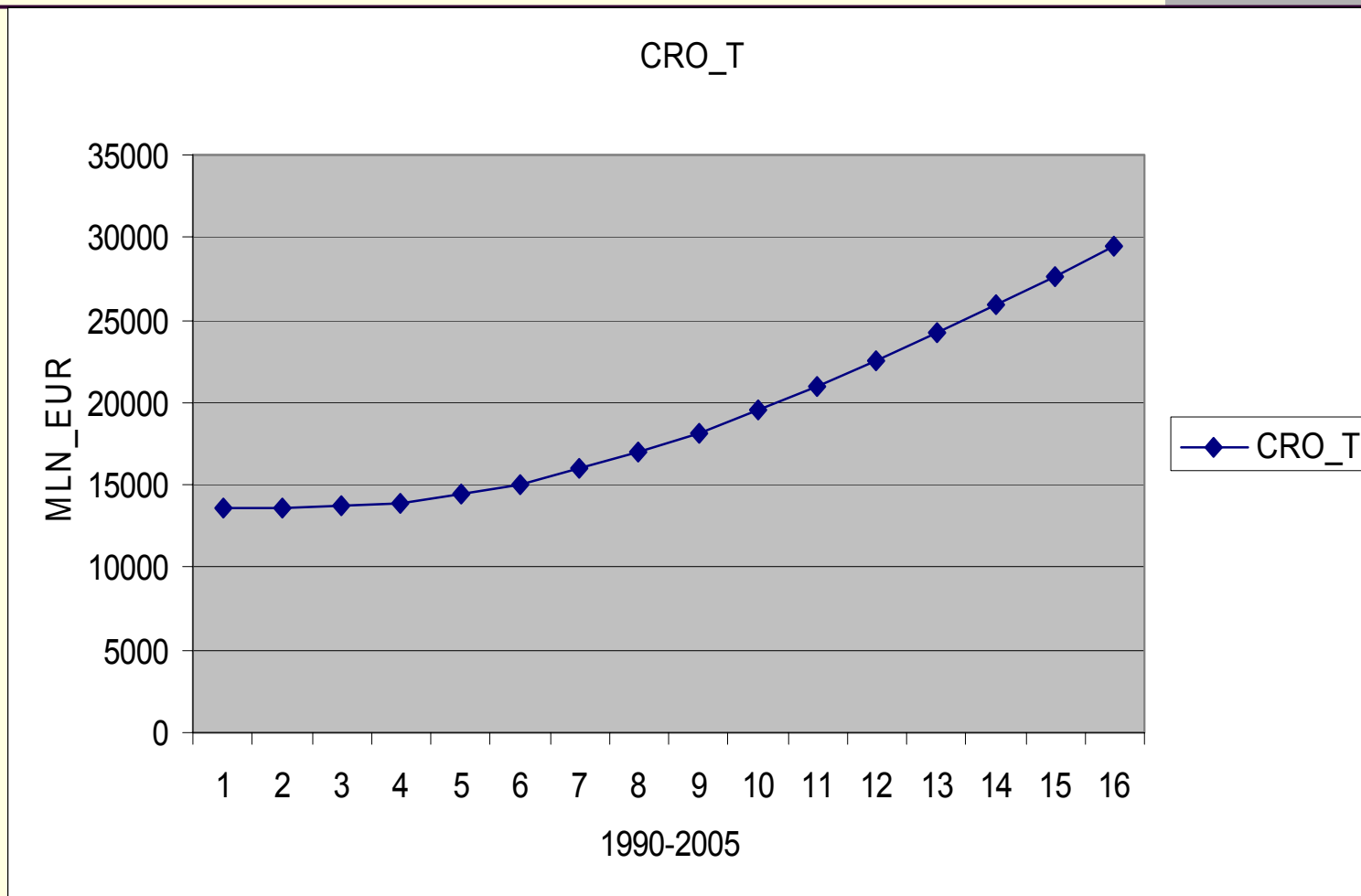
HRVATSKA JE U FAZI SMIRIVANJA TRENDOVA -CIKLUSI SE SUZUJU-

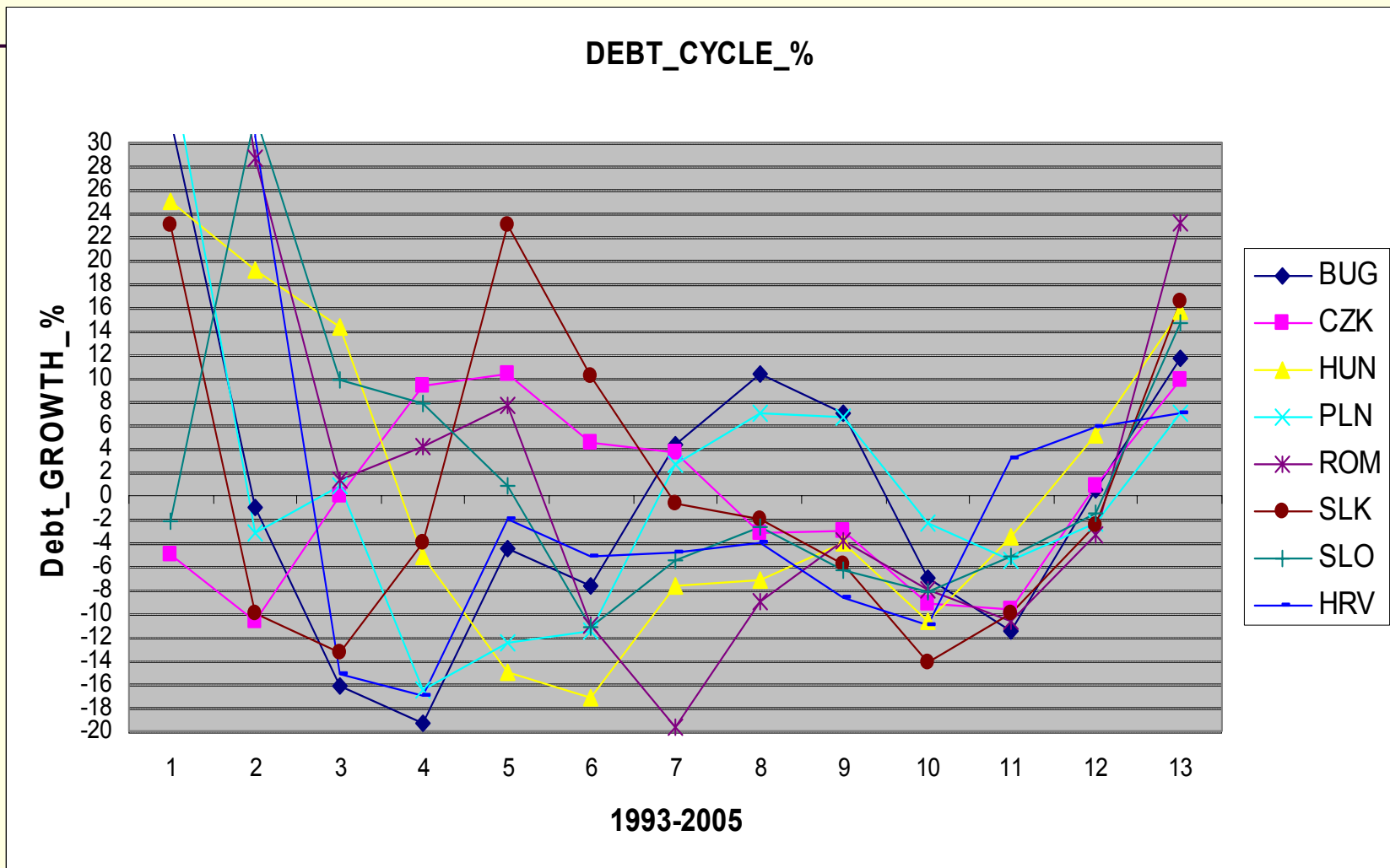
SREDNJEROČNI TRENDOMI DEFICITA TEKUĆE BILANCE I PRORAČUNA HRVATSKE

OČIŠĆENI TREND KRETANJA BRUTO DUGA HRVATSKE

ODSTUPANJA OKO OČIŠĆENIH TRENDOVA SVE SU MIRNIJA TE SU POSTUPNO POSTALA ISTOSMJERNA KOD SVIH ZEMALJA

III. SINTEZA I ZAKLJUČAK

- **Politika strukturnog prilagođavanja i konkurentnosti svih tranzicijskih zemalja postupno se reducirala na instrumente fiskalnog sistema i tržišta rada u uvjetima aprecirajućeg tečaja nacionalnih valuta, ali na različitim “distancama” ERDI_a, te u uvjetima postupne i potpune liberalizacije tokova kapitala svih oblika. Posljedica toga je otvaranje deficita tekućega računa platne bilance i rast bruto zaduženosti.**
- **Ocjenjujući rast zaduženosti pretjeranim nacionalne središnje banke nastoje ga ograničiti administrativnim instrumentima. To pak upućuje na nekonsistentnost monetarnih politika naspram modelu financijskog tržišta i monetarnoga sistema koji je već izgrađen procesom konvergencije.**
- **Motiv i razlog te nekonsistentnosti, podržavana od EU, ali manje od MMF_a, proizlazi iz politike prebacivanja recesijskoga rizika na lokalne države.**

SINTEZA I ZAKLJUČAK

- **Pitanje europske antirecesijske politike koja bi bila konsistentna novonastalim monetarnim uvjetima u liberliziranom sistemu na jedinstvenom financijskom i realnom tržištu traži svoje adekvatno rješenje. To se posebno odnosi na definiranje karaktera vanjskoga bruto duga odnosno regionalnoga umjesto nacionalnoga karaktera recesije.**
- **Izlaz u okvirima koncepcije nacionalne ekonomije više nije u potpunosti moguć, jer je monetarni suverenitet u dobroj mjeri predan europskim institucijama u formi vezanih tečajeva, Maastricht kriterija, te institucionalnoga sustava. Tom činjenicom se promijenio karakter “vanjskoga” duga i postao problem unutar istog valutnog područja i regulacije.**
- **Postoje relevantna mišljenja da zbog svega prethodnoga nema puno razloga za odgađanje ulaska u euro zonu tranzicijskih zemalja.**

SINTEZA I ZAKLJUČAK

- S obzirom na već ostvarenu razinu procesa integracije, što pokazuje i naša analiza, logika optimalnog valutnoga područja upućuje na neadekvatnost politike arbitriranja datumom prijema u EU, posebno euro zonu. Pitanje je, ne bi li se proces konvergencije efikasnije i brže odvio, ako se što prije uđe u euro zonu, nakon ulaska u EU.
- U tom pogledu nove članice i kandidati se vrlo razlikuju: one koje su žustro ispunjavale Maastricht i sve ostale kriterije konvergencije prije formalne potrebe, odričući se korištenja monetarnoga suvereniteta, bez obzira na društvene troškove, mogle bi pokvariti to "ispunjenje", kad im EU odobri ulazak.